Szakonyi Károly

A fiú

Az Öregúr kedvelte a fiút, a nagyapja vári vendéglőjének törzsvendége volt, újságíróként dolgozott Pesten egy idegenforgalmi képeslapnál, gyalog járt fel a Lánchídon meg a Hunyadi János úton az Országház utcába. Délelőttönként ült be egy korsó sörre (az asztalon mindig volt friss sóskifli), olyankor még alig volt vendég, a konyha felől szálldosott a készülő pörkölt étvágygerjesztő illata, de az Öregúr legfeljebb kvárglit kért, só, paprika is volt a kiflis kosár mellett, és elnézegette, hogy a fiút a nagyapja a családi asztaluknál rajzolni tanítja. Vékonyka gyerek volt, homlokába hulló világosbarna hajjal, ajkát beszippantva, követte színes ceruzáival a nagyapja vonalait, rajzoltak autóbuszt, házat, virágot. A nagyapja, mielőtt vendéglős lett, litográfus volt (a pohárszék fölötti fekete táblán is szép, kalligrafikus betűkkel voltak kiírva az italárak), megjárta az olasz frontot, az alatt a felesége vezette az üzletet, és nevelte két szép lányukat, az idősebb lett a fiú anyja. Ha látta, hogy a fiú megunta a rajzolást, elkérte szokásos, ebéd előtti sétájukra. Elballagtak a Szentháromság térig, aztán a Halászbástyáról nézték a várost, a Dunát, a hidakat, az apró embereket az utcákon, és diskuráltak. A fiú kérdezett, és ő történeteket mesélt a koronázó templomról, a szent király lovas szobráról, az öreg, törökkori házakról (arról a házról is, aminek földszintjén a nagypapa vendéglője volt, hogy abban állítólag még Czillei Ulrich kormányzó is lakott, és ez nem tűnt lehetetlennek, olyan vénséges épület volt), s mire megkondultak a harangok (és zengésükre felrebbentek a tér galambjai), visszatértek az üzletbe.

Egyszer egy vasárnap elvitte a palotaudvarra, hogy lássa az őrségváltást. Mindig pontosan déli egy órakor kezdődött. Zeneszóval érkezett az őrszázad, trombita harsant, pergett a dob, szólt a himnusz miközben megtörtént a zászlóátadás. Parancsszavak hangzottak, a zenekar újra indulót játszott ahogy elvonultak, de utánuk jöttek szép sorban a testőrök, színes, zsinóros egyenruhákban a koronaőrök, az alabárdosok tollforgós, csúcsos sisakban, s végül a lovasok. A fiú azt hitte, majd megjelenik a kormányzó is, de aztán csak söprűvel és lapáttal érkező szürke ruhás emberek érkeztek, akik eltakarították a lovak izgalmukban elpotyogtatott gombócait.

Hazafelé az Öregúr bement a fiúval a Ruswurmhoz néhány mignonért, gáláns ajándékba a nemzetes asszonynak, így szólította a vendéglősnét, minthogy a férje, a Dolomitokban végrehajtott hőstettéért és sebesüléséért megkapta a *kisezüstöt.* A Kisbalta mellett volt a játékboltocska, kirakatában gipsztehénke, gipszszamár és sok más kis gipszállatt vonzotta a fiú tekin-

tetét, zöld posztón álltak, már kapott belőlük néhányat, azokkal játszott magányos óráiban. A Kisbalta előtt színes terítős asztaloknál iparosok, pénzügyi tisztviselők söröztek, nekik ez volt a törzshelyük. A fiú csodálkozott, hogy miért nem a nagyapja vendéglőjébe járnak, de az is igaz, hogy másokat meg a helyőrség laktanyájának kantinjában látott, amikor néha, séta során benéztek Kraszner úrhoz, a kantinoshoz. Jó kedélyű férfi volt, ösztövér, bal arcán egy kardvágás nyomával, amit a fronton szerzett egy ütközetben. Amiért neki is megvolt a kisezüst, meg jutalomként a kantin.

A fiú vasárnaponként csodálhatta a helyőség katonáit is, amint hármas alakzatokban átvonultak a Mária-Magdolna templomba misére. A nagyanyjával a Mátyás templomba járt, szerette nézni a régi zászlókat meg a liliomos mintákat a vaskos oszlopokon, káprázatták szemét az önkeretes üvegablakok déli napsütésben átragyogó színei, elálmosította az orgona búgása, miközben elképzelte az oltárnál térdeplő királyt, akiről az Öregúr mesélt, *szegény* negyedik Károlyt, amint a fejére teszik a koronát.

Negyvenöt nyarán aztán már csak a romba dőlt falakat láthatta a sérült, de álló Magdolna-torony körül, az utcákon meg a beomlott házakat, a romok alól üszkös gerendák árasztották az ostrom bűzét, a Pénzügy épülete is kiégett, golyó szabdalta volt a Szentháromság-szobor, aknák érték a Koronázótemplom falát, és a Dísz téren tégla- és kőhalmaz borította beomlott kupolája alatt a Honvéd Főparancsnokság szétlőtt termeit. De az Országház utcában az öreg háznak csak a hátsó traktusa kapott bombát. A fiú máshol is látott romokat a háborúban meg a háború után, de ezek különösen szomorúvá tették, személyes sérelemnek érezte a pusztítást. Benézett a bolthajtásos kapualjba, a vén szőlőtőke alatti üres udvarra, a felborult, összetört, árván hagyott asztalokra, amik mellett mindig vidám társaság fröccsözött, vagy itta vaskos krigliből a habzó sört, most csend volt, és ebben a csendben megérezte, hogy már soha nem lesznek olyan fényesek a vasárnap délelőttök, és nem bonganak majd ugyanúgy a Mátyás templom harangjai, mint amikor még az Öregúr sétálni vitte a Halászbástyára.

Pesten aztán egyszer megint találkoztak. A fiú látta, hogy csak ő tartotta öregnek akkoriban, mert most inkább meglett korúnak nézte, amikor megjelent egy napon, negyvenhét őszén az apja vendéglőjében. A vári ismerősöket jött meglátogatni, kék színű, idegen, rangjelzés nélküli katonazubbonyt viselt, a fiú anyja alig ismerte rá, de hát elteltek az évek azóta, hogy lánykorában találkoztak. A családi törzsasztalhoz ültették, a vendéglős, mint az apósa egykori kedves vendégének, a szekszárdi vörösből, a jobbik borából töltött, a vendéglősné is odatelepedett, és egymás szavába vágva emlegették az egykori, vári éveket. A fiú megkérdezte, miféle zubbony, ami rajta van, francia, mondta az Öregúr, a francia

zónában estem fogságba, még nem volt időm pótolni elveszett ruhatáramat, igy engedtek haza az első transzporttal. De te rajzolsz-e, ahogy a nagyapád tanított?

Rajzolt. Rajzolt meg festett. Tanulni nem szeretett, de ha megjött az iskolából, előszedte a temperás tubusokat, és a lakás belső szobájában az ablakhoz közel, hogy a délutáni fényt még elkapja, festett. Vagy tussal készített rajzokat. Aztán ha besötétedett, olvasott. Maga mellé tett egy korsó vizet, kenyeret szelt a konyhában, megsózta, paprikázta, vitte magával a könyveihez. Azt hitték, a leckéiben mélyedt el, de a latinon meg a magyaron kívül nemigen foglalkozott a többivel. Inkább éjszakáig olvasott. Jó könyvei voltak, sok írót megismert a műveikből, és nem tudta eldönteni, hogy mi érdekelje jobban, az irodalom vagy a festészet. A festészet izgalommal töltötte el, megfeledkezett a világról, a színeknek élt, nagyszerű érzés volt, ha valami megszületett a rajzlapon. A könyvek meg elvitték százféle életbe. Az utcai fronton, az ablakmélyedés volt a kedvenc kuckó, a zongora mellett. A zongora a Várból került hozzájuk, az anyjáé volt lánykorában. Néha a fiú is klimpírozott rajta, de nem akart megtanulni zongorázni. A húgait taníttatták.

Szerette hallgatni, ha valaki játszott valamit, könnyed dalokat, vagy karácsonykor a Stille nachtot. Vagy ha Edit játszott valami gyors ritmusút.

Edit Nagyváradról jött negyvenhét tavaszán. Beállított, mint távoli rokon. Tizenkilenc éves lehetett, sovány, szőke lány, bolondos. Ő is rajzolt. Jött Nagyváradról, ahol patikus volt a papája, eljött, hogy beiratkozzon a Képzőművészetire. Kapott egy díványt a belső szobában, a holmiját egy nagy bőröndben tartotta. Színes ruhákat, gyöngysort, karperecet, sálakat. Felkapdosott magára ezt-azt, kendőt terített a vállára, és forgott és táncolt és énekelt. *Paprika, só, szó, ami szó, én vagyok csak tehozzád való…* A fiúnak nagyon tetszett. Akkor már tizenhat éves volt, és az, hogy közös szobában hálnak, (igaz, a húgai is ott aludtak) a figyelmét néha elterelte az olvasástól, és inkább Edit járt a fejében. Mikor jön haza… hol van… És ha jött, és megérezte az illatát, (nem kölni, sem szappan sem más illatszer illata volt ez, hanem valami elmondhatatlan testillat) akkor már minden jó volt. Éjjel fel-felébredt, átnézett a díványra, s ha Editnek a takaró alól kilátszott meztelen lábszára, néha egészen a combjáig, heves szívdobogással figyelte, nem csúszik-e le róla jobban a takaró. Szerette. Bár Edit néha furcsán viselkedett. A féktelen zongorázásból meg dalolásból hirtelen átcsapott szomorkodásba, és ha a fiú szólt hozzá, idegesen elzavarta. Aztán újra bolondos lett, elkapta *táncoljunk!...* és magához rántva pörögtek. A fiú érezte a karcsú testet, a bordáit, az arcuk összeért, és akkor megcsókolta. Edit döbbenten nézett rá, de elkacagta magát, *Nahát!...* Nem beszéltek róla,

de a lány attól kezdve komolyabban vette. Mesélt az erdélyi életéről, az apja patikájáról, meg arról a napról, amikor bevonultak a magyar seregek. Kitűzték a magyar zászlót és lelkesedtek. A háború után visszajöttek a románok. Most még bíznak Grozában, de nem sok jót ígér a politika. Mutatott egy fényképet, szőrmegalléros télikabátban, sétabottal és szivarozva áll egy testes úr a kávéház előtt. A képen tintával, szálas betűkel ez állt: *Járom a váradi utcát…* És egy évszám: *1940.* Az apám, mondta.

A fiú nem kérdezte, ki az a Groza, nem figyelt a szavakra, csak az ajkak mozgását nézte a fehér fogakon, a nedvesen csillogó szájszéleket. *Megcsókolom…* ez járt az eszében, *megcsókolom…*

Aztán egyszer csak eltűnt. Edit. Edit eltűnt. Nem tudták, hol keressék, írtak Nagyváradra a patikus papának, de csak megijesztették, mert nem tudott semmit. A főiskolán annyit mondtak, hogy barátságba került az egyik férfi modellel. Ez kissé megnyugtatta a vendéglőst, mert kiderült, hogy a modell sem jelentkezett már egy ideje. Talán vele ment valahová?

Hónapok múlva tűnt fel újra, a vendéglőben. Este volt, a fiú éppen segített a szombati rumliban, amikor bejött és megállt a pultnál. *Adj egy kevertet…* És nevetett. *Hát itt vagyok? Kerestetek?…* A vendéglős nagyon mérges lett, amikor meglátta. *Apádat is kétségbe ejtetted. Írtál neki? Ránk bízott, és nem tudtuk megmondani hol vagy!*

Csak nevetett. *Most itt vagyok! Maradhatok?...*

Minden úgy lett, ahogy azelőtt volt. Soha nem mondta meg, hol volt. Bejárt a főiskolára. Nem zongorázott többé, hiába kérte a fiú. És nem is táncolt. Csak dúdolt. *Paprika, só, szó, ami szó, …*

A következő szemeszterben nem mentek jól a vizsgái, a rajzait sokszor dühösen összegyűrte, és egyszer azt mondta a fiúnak, hogy nincsen szerelem. A fiú nem értette, miért mondja. De csak ismételte, nincs szerelem.

Egyik este sírva találta, a díványon kuporgott, és sírt. *Hagyjál!...* De azért engedte, hogy melléje üljön, és simogassa a fejét. A fiú szerette volna megint megcsókolni. De csak kuporgott, és sírt. A vékony blúza rásimult a mellére. Kis melle volt, éppen csak sejlett a selymen át a hegye. Amikor hüppögve kissé megnyugodott, mutatott egy képeslapot. Nagyvárad volt rajta, hat kis kockában, a másik oldalán meg azzal a szálas betűkkel, mint a fényképen néhány sor. *A patikába nem mehetünk be többé, valami más lesz, maradj. Apád.*

Elvették, mondta. Nem tudom, most mihez fog kezdeni…

Karácsonyra mégis hazament Erdélybe. A rajzait meg az akvarelljeit otthagyta a zongorán. Búcsúzáskor ő csókolta meg, futó, könnyed csók volt, de a fiú emlékezetébe örökre megmaradt.